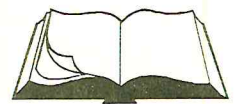

מִי יֵם הִי יֵם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 288

סיון תשע"ו

שבועות-מדינו יו"ט שחל במוצש"ק, מהל' יו"ט

ההלכות נפרכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהמ"ד צא"י "דברי שיר" ב"ב

יו"ט שחל במוצש"ק

עירוב חצרות

▲ נוהגין שלא לעשות עירוב חצרות בערב יו"ט, ואם מערבים עבור שבת יכלול גם יו"ט, ויאמר שעירוב זה יהא לשבת וליו"ט. וכשיש עירוב מותר להוציא לחצירות אפילו שלא לצורך היום כלל (משנ"ב סי' תקי"ח ס"ק י' ורמ"א סוס"א).

הקזת דם

▲ ערב שבת זה דינו כערב יו"ט שאסור להקזו בו דם ("כף החיים" סוף סי' תס"ח).

סעודה שלישית

▲ בשבת שהוא ערב יו"ט יש להיזהר לכתחילה לאכול סעודה שלישית חצי שעה לפני זמן מנחה קטנה כדי שיאכל סעודת הלילה לתיאבון. ובדיעבד אם לא אכל קודם מנחה קטנה, לכתחילה יזהר לאכול רק מעט פת, ויכול לאכול גם יותר מזה רק שלא יהא כרגילותו בחול (משנ"ב סי' תקכ"ט ס"ק ח' ושעה"צ ס"ק י').

▲ הרבה נוהגים לחלק את סעודת שבת לשניים ומברכים ברכת המזון, עושים קצת הפסק ונוטלים ידיים עוד פעם לאחר שהגיע זמן מנחה ("שערים מצוינים בהלכה" סי' ק"ג, "קונטרס אחרון" סעיף ב' עפ"י שו"ת הרא"ש סי' כ"ב סעיף ד' ומג"א סו"ס רט"ו דאין לחוש בזה משום ברכה שאינה צריכה, כיון שעושה כן משום חיוב ג' סעודות), ויש מקפידים לקיים סעודה שלישית דווקא אחרי תפילת מנחה על פי הזוהר הקדוש והאריז"ל ("כף החיים" ס"ק ט"ז).

הכנה משבת ליו"ט

▲ לא יאמר אדם בשבת ערב שבועות, אלא לישון כדי שיהיה לי כוח ללמוד כליל שבועות אבל מותר לחשוב כן (משנ"ב סימן ר"צ).

▲ מותר לבעל קורא להכין את הקריאה של חג השבועות ומגילת רות משום שנחשב צורך שבת שגם עכשיו לומד (הגרש"ז אויערבך זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א).

בגדי יו"ט

▲ בגדי יו"ט יהיו מהודרים יותר משל שבת. וכשחל יו"ט במוצש"ק, לא ילבש בגדי יו"ט בשבת סמוך לחשיכה משום שנראה כמכין משבת ליו"ט, וגם זלזול בשבת, אלא ילבש מבעוד יום, ויכוון בהם גם לכבוד שבת או שלא ילבש עד שיהיה ודאי לילה ("כף החיים" סי' תקכ"ט ס"ק כ"ג).

▲ הרבה נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כבר מתחילת השבת.

עשיית מלאכה לפני הבדלה

▲ אסור לעשות שום מלאכה קודם שהבדיל. ואם לא הבדיל בתפילה, וכגון נשים המתחילות להכין לפני שהתפללו, יאמרו "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", אבל אסור לאכול עד שיקדש ויבדיל על הכוס (משנ"ב סי' רצ"ט ס"ק ל"ו).

הדלקת נרות

▲ אם לא הכין נרות יו"ט לפני שבת, יזהר לא לחמם הנרות ביו"ט, כדי להדביקם לפמוט, דיש בזה איסור ממחך (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק ח').

לאחר שהדליק לא יזרוק גפרור בוער, אלא יניחנו בזהירות, כדי שלא יעבור על כיבוי.

נר נשמה

▲ מי שיש לו יארציט ביו"ט (בשאר יו"ט מדליקו מערב יו"ט), או שמדליק נר נשמה עבור תפילת "יזכור", לכתחילה בודאי עדיף להדליק מערב שבת נר שדולק ארבעים ושמונה שעות, ואם זה לא אפשרי, כתב ה"כתב סופר" דיש להדליק הנר במקום שאוכל, ואז מותר להדליקו אפילו ביו"ט דמוסיף אורה בחדר ("ביאור הלכה" סימן תקי"ד ד"ה נר), ועדיף להדליקו בביהכ"ס.

הבדלה בתפילה

▲ כליל יו"ט אומרים הבדלה בתפילת "ותודיענו", ואם שכח, אם כבר התחיל לומר "יותן לנו ד' אלוקינו", כל זמן שלא סיים הברכה חוזר

ל"ותודיענו" (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, דמשי"כ ה"מטה אפרים" דלא יחזור הוא לשיטתו בסי' תקפ"ב סעיף י' כעיי"ז, אבל המשנ"ב שם ס"ק ט"ז פלג), ואם אמר בסיום הברכה "ברוך אתה ד' אינו חוזר (שו"ע סי' רצ"ד סעיף ד' וביה"ל סעיף א' ד"ה ואם טעה).

קידוש והבדלה (יקנה"ז)

▲ מבדילים על הכוס ביחד עם קידוש (יקנה"ז). אבל אין צריך למלא את הכוס על כל דעותיו כמו בכל מוצאי שבת ("ישולחן שלמה").

▲ גם אלו הנוהגים לעמוד בשעת הבדלה בכל מוצש"ק (רמ"א רצ"ו סעיף ו') כיון שעושים עכשיו קידוש והבדלה ביחד, אם מנהגם לשבת בשעת הקידוש, גם ברכת הבדלה יאמרו בישיבה (משנ"ב שם ס"ק כ"ח, סי' תע"ג ס"ק ג').

▲ אין מברכים על בשמים במוצש"ק שהוא יו"ט, אבל מברכין על הנר ברכת "מאורי האש", ואם טעה וברך על הבשמים אין הברכה נחשבת להפסק בין ברכת היין לשתיה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל).

▲ כשמברך על הנר יחזיק שני נרות כדי שיהא אבוקה ("אלף המגן" שב"מטה אפרים" סי' ת"ר ס"ק ג'), ויש נוהגים שלא יגעו הנרות זה בזה, דכשמפרידן אח"כ יש בו איסור כיבוי ("ויגד משה" סי' ט"ו אות ט') בשם כמה פוסקים, עפ"י הרמ"א סי' תקי"ב סעיף ב' ומשנ"ב ס"ק כ"ו). ולבני ספרד מותר (עי' שו"ע שם ומשנ"ב ס"ק י"ט).

ויל"ע אם מותר ביו"ט להדליק נר לצורך הבדלה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל). ויש שמתירין כיון שמדליקו לשם מצוה ולא גרע מנר של מילה ("יחוט שני" יו"ט פרק י"ג ס"ק ג' אות ד'). ועדיף לקחת נרות יו"ט שהדליקם לכבוד יו"ט.

▲ נוסח ההבדלה שונה במוצש"ק שהוא יו"ט, מהנוסח של כל מוצש"ק, וכמו שמודפס בסידורי התפילה.

הבדלה בנרונים

▲ אין לברך על נר כשהוא בתוך פנס (שהוא כלי שנותן בו הנר שלא יכבה) (שו"ע סי' רח"צ ט"ו). ויש סוברים שדוקא בפנס שהוא של ברזל, אף שיש בו נקבים אין רואה את השלהבת בהדיא, אבל בשל זכוכית יכול לברך עליו כשהוא בסמוך לו (מג"א ושאר פוסקים). וכמה פוסקים מחמירים אפילו בזכוכית, ולשיטתם הוא ברכה לבטלה, לכן לכתחילה יש להחמיר בעת הברכה שייקח את הזכוכית למעלה (משנ"ב ס"ק ל"ו ו"ביאור הלכה" סוד"ה או בתוך).

ולפ"ז בנרונים שלנו שהם בתוך כלי זכוכית, כשמברך עליו "מאורי האש" יש להסתכל מלמעלה לתוכו.

אמר "בין קודש לחול"

▲ כשמבדילין על הכוס (יקנה"ז) מסיימים "ברוך וכו' המבדיל בין קודש לקודש", ואם שכח ואמר "המבדיל בין קודש לחול" לא יצא ("שבט הלוי" ח"ח תש' קי"ח, וכן נוטה דעת בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל, "ארחות רבינו" ח"ב עמ' קי"א). אבל א"צ לחזור על ברכת בפה"ג (עי' "שבט הלוי" שם).

יקנה"ז על פת

▲ יו"ט שחל במוצש"ק יכול לומר קידוש והבדלה על הפת, אע"פ שאין מבדילין כלל על הפת, אבל בזה מכיון שעושים קידוש על הפת אפשר גם להבדיל עליו, ומ"מ אם יש לו יין יקדש ויבדיל עליו, אפילו אם הלחם חביב עליו מן היין (שו"ע סי' רצ"ו, סעי' ב', ומשנ"ב ס"ק ט"ו).

נער בר מצוה

▲ נער שהוא בן י"ג שנה ויום אחד לכתחילה לא יוציא גדול ביקנה"ז מפני שיש בו הבדלה (די"א שהבדלה דאורייתא, וכעין משי"כ המשנ"ב סי' רע"א ס"ק ג' לענין קידוש ליל שבת).

נשים

▲ נשים הגרות לבדן, אע"פ שבכל השנה מקפידות לכתחילה לא להבדיל בעצמן, אעפ"י ביקנה"ז, שזה עם קידוש, יכולות לעשות בעצמן (וכן מבואר בשו"ת "באר משה" ח"ו קל"ו).

שכח להבדיל על הכוס

▲ שכח להבדיל על הכוס וזכר באמצע סעודתו, יפסיק מיד ויבדיל על הכוס, וברכת הנר, וברוך וכו' המבדיל בין קודש לקודש (משנ"ב סי' תע"ג ס"ק ה'), ואם לא היה בדעתו לשתות עוד יין בתוך הסעודה, צריך

בית הוראה ע"י ביהכ"ס "דברי שיר", רח" זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה') :

אחרי"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

לברך גם בורא פרי הגפן (משנ"ב שם).

ואם נזכר רק למחר שלא הבדיל, יבדיל על הכוס בלי נר, דאין מברכים על הנר רק בלילה (שו"ע סי' רצ"ט סעיף ו'). ואם לא נזכר עד לאחר יו"ט, יבדיל כמו הבדלה רגילה "המבדיל בין קודש לחול" ועולה גם משום הבדלת מוצאי יו"ט (הגר"נ קרליץ שליט"א).

שכח להבדיל גם בתפילה

שכח לומר בתפילת ערבית "ותודיענו", וגם שכח להבדיל בשעת קידוש והתחיל לשנות או לאלול, חייב לחזור ולהתפלל שמו"ע ("ביאור הלכה" סי' רצ"ד א' ד"ה ואם טעה). ואפילו אם טעם רק כלשהו ("שו"ע הרב" שם, ועיי' "שלמי תודה" ה"י יו"ט) ואם נזכר רק למחרת, יתפלל פעמיים תפילת שחרית, ותפילה שניה משום תשלומין, ויזכיר "ותודיענו" בתפילה שניה (משנ"ב שם ס"ק ב').

מתי להתפלל

וצריך להתפלל שנית קודם שיבדיל על הכוס ("שולחן שלמה" הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ועיי' "ביאור הלכה" ד"ה צריך בשם פמ"ג מ"ז ס"ק ב' שדוקא אם עדיין לא הבדיל על הכוס, אבל אם עבר והבדיל על הכוס שוב אין צריך לחזור ולהבדיל בתפילה, וב"דרך החיים" סתם דאין חילוק, עיי' שם. וא"כ הוי ספק ברכות, לכן יתפלל מיד לפני ההבדלה, עיי' "שלמי תודה" ה"י יו"ט סי' כ' אות ב').

מה יעשו השומעים

ולפ"ז אם המקדש טעם לאחר קידוש, ונזכר מיד שלא הבדיל חייב להתפלל מיד, ושאר בני הבית שלא טעמו יכולים לעשות הבדלה מיד בלעדיו, והוא יבדיל לבד לאחר תפילתו.

אשה ששכחה להבדיל

אשה שהתפללה ושכחה להבדיל גם בתפילה וגם בקידוש אינה צריכה לחזור ולהתפלל (הגר"י ישראלזון זצ"ל בשם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל, מכיון שבעצם אינה חייבת במעריב, מסתבר שלא קנסוה).

לא הבדיל במוצאי יו"ט

שכח להבדיל במוצאי יו"ט יש לו תשלומין ביום שלאחריו בלבד, אבל בלילה שלאחריו שוב אינו יכול להבדיל (הכרעת המשנ"ב סי' רצ"ט ס"ק ט"ז).

אם אפשר טוב שישמע בלילה הבדלה מבן חו"ל שאצלו עכשיו הוא מוצאי יו"ט שני.

שכח להבדיל בשבת ויו"ט

אם שכח להבדיל גם במוצאי יו"ט וגם במוצאי יו"ט, הבדלת שבת ודאי יכול להבדיל עד יום ג' משום שבת, ואינו יכול לצאת מהבדלה של בן חו"ל, כיון שמבדיל רק משום יו"ט ("שלמי תודה" שם).

קבלת קדושת יו"ט לפני צאת השבת

שאלה: חג השבועות הבעלי"ט במוצאי יו"ט האם יכולים לקבל יו"ט ולעשות קידוש לפני צאת הכוכבים כמו בשבת אחרי יו"ט או שמא קדושת שבת החמורה יכולה לחול על יו"ט הקל אבל לא שייך קדושת יו"ט הקל על קדושת שבת החמורה, ומה בנוגע לזקנים וחולים בבתי חולים שצריכים להאכיל קודם?

תשובה: מצאנו בשו"ע (סי' רצ"ג) שמתפלל של מוצאי יו"ט בשבת ואפילו מבדיל מיד, הרי דהוה לעשות חול בתפילה ואפילו לומר "המבדיל בין קודש לחול" ויוצא מפלג המנחה ואילך, ומ"מ כתבו שם גדולי הפוסקים כי אין לעשות כן בדבר תמוה לרבים, וגם שמא יבואו להקל במלאכה.

ולפ"ז ח"נ בנד"ד שמא יבואו לעשות מלאכת אוכל נפש דאסור בשבת, עיי' רק בשעת הדחק לזקנים וחלשים בכה"ג אפשר להתיר, ובלבד שישגיחו עליהם שלא יבואו לכלל מלאכה (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה תש"ק י"ט). ויכולים להתפלל ערבית עם "ותודיענו" מפלג המנחה, ולקדש יקה"ז, אבל לא יברכו על הנר (אף אם יש הנר דלוק ואין מטלטלין אותו), ויאכלו סעודת יו"ט, ואם הם ערים בלילה אז ברכת "מאורי האש".

קשירת נעלים

קשר רגלי של נעליים שהוא עניבה עיי' קשר מותר לקשור בשבת וביו"ט לכו"ע. כ"ז שהוא ליום אחד, אבל הקושר עניבה עיי' קשר לכ"ד שעות י"א שדינו קשר של קיימא ואסור (משנ"ב סי' ש"ז ס"ק כ"ט). ולפ"ז הקושרים הנעלים בשבת בבוקר ובדעתם ללכת עם הנעלים עד שבעות בבוקר יש להם לפתוח את הקשר באמצע היממה דא"כ הוי קשר של קיימא.

מדיני מלאכת יו"ט

מאכל שאפשר לבשלו מערב יו"ט ולא יפגם

אף שהותר לבשל לצורך יו"ט מ"מ מאכל שאינו נפגם כלל אף אם יבשלו אותו בערב יו"ט, לא הותר לבשלו ביו"ט (רמ"א סי' תצ"ה א'). ואם שכח לבשלו מערב יו"ט אין היתר לבשלו ביו"ט רק עיי' שינוי במלאכת בישול כגון שיכסה האש עיי' טס וכמו שעושים בשבת (שם). ולכן מאכל של פירות מבושלים לקינוח הסעודה שבדרך כלל אינו נפגם כלל אם יבשלו בערב יו"ט, יש להיזהר לבשלו מערב יו"ט.

חימום מרק קפוא על האש

אף שקיי"ל שבשבת אין היתר להפשיר קרח משום איסור מוליד, דדומה למלאכה שבורא מים אלו, מ"מ ביו"ט שהתירו לבשל, כ"ש שלא חששו בזה משום איסור מוליד שקל יותר וגם בשבת הותר במקום צורך (כמש"כ הרמ"א סי' ש"ח סעיף ט"ז, עיי' שם). ועכ"פ מי שרוצה לצאת מכל החשש יכול להוסיף על המרק קצת מים כדי שיפשיר מיד בתוך המים, ואין בזה חשש כלל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, "קובץ מבית לוי" חלק י"ב).

החלפת בלון גז ביו"ט

נגמר לו בלון גז ביו"ט, נחלקו הפוסקים אם התירו להחליף בלון עיי' הברגה ביו"ט ולכתחילה חוששין להחמיר (שעה"צ סי' תקי"ט ס"ק י"ב), ובמקום הדחק אפשר להקל עיי' נכרי (שו"ת "שבט הלוי" חלק י' תש"פ).

הדלקת אש באמצעות קיסם

מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי של קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנים.

אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחא גדולה (או לפעמים לא שייך כגון מנרונים וכדומה) יכול להדליק עיי' קיסם כמבואר בפמ"ג (סי' תקי"ד מש"ז ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, עיי' שם.

לתחוב נר בפמ"ג

מותר לתחוב נר עבה לתוך פמוט אפילו שעיי' נשחק ונחתך חלק מהשעוה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ו"חוט שני" יו"ט פרק א' ס"ק ב'), וכן אין בו משום עשיית כלי, שצורת הנר נעשה כלאחר יד.

להוציא פתילה ודיסק

מותר להוציא הפתילה מן הנר כדי שיוכל להכניס פתילה חדשה (הגהת רע"א סי' תקי"א, עפ"י רמ"א סי' תקי"ט ז', שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש).

וכן מותר להוציא את הדיסקית של הנרונים מכוסית זכוכית כדי לתת בה נרין חדש, ורצוי להוציאה עם סכין או כפית וכיו"ב אם אפשר (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הגר"ש אלישיב זצ"ל, בעל "שבט הלוי" זצ"ל והגר"נ קרליץ שליט"א). אם נותן קצת שמן מערב שבת בכוסית בכה"ג לא תדבק הדיסקית ויוכל לנערה כלאחר יד.

נכבה האור ביו"ט - אמירה לנכרי

נכבה האור ביו"ט, אף דבשבת אסור לומר לעכ"ם להדליקו משום אמירה לעכ"ם שבות. ביו"ט כיון שדעת רוב הפוסקים שהמצאת אש חדשה ביו"ט הוא רק איסור דרבנן (עיי' משנ"ב סי' תקי"ג, ו"ביאור הלכה" שם, וב"שו"ע הרב" שם). יש מקום להקל באמירה לעכ"ם דהוי כשבות דשבות שמותר במקום צורך גדול ("שבט הלוי" ח"ה סי' קכ"א). ואף להחזו"א דחשמל הוא בונה באמירה לעכ"ם יש להקל טפי.

קילוף פירות

וכן מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קלפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (הגרש"ז אויערבך זצ"ל עפ"י דברי "ביאור הלכה" סי' תקי"ט סעיף ד').

הוצאת שקית תה מהכוס

מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (הגר"ש אלישיב זצ"ל, עיי' "ביאור הלכה" סי' תקי"ט סעיף ד'). אבל יש להיזהר לא לחטות את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר בשו"ע (סי' תצ"ה ב').

ריסוק ירקות או תפוז"א ביו"ט

מותר לחתוך ביו"ט ירקות דק דק בלי שינוי שאם יעשו כן מפיגין טעמן הרבה, והקלו בזה. (משנ"ב סי' תקי"ד ס"ק י"ט), וזה דמי לשום ובצל ושחליים שלכו"ע מותר לטחון ביו"ט (שעה"צ שם, ובשו"ע סעיף א' משנ"ב ס"ק א'). ומ"מ יעשו עיי' שינוי קצת, ולא בכלי המיוחד לכך (רמ"א שם, ומשנ"ב י"א). וכן מותר לרסק תפוז"א ביו"ט (כנ"ל דמסתמת לשונם משמע כל ירקות). אבל פירות או תבלין שיודע שאין מפיגין טעמן הרבה, יש לעשות עיי' שינוי (משנ"ב ס"ק י"א).

ערבוב ביצים עם שמן

מותר לערבב סלט ביצים עם שמן או מיון וכדומה כיוון שמלאכת לישה מותרת ביו"ט.

מגילת רות

ברכת "שעשה נסים" במגילת רות

שאלה: בשבעות בבוקר הבעל קורא היה עיי' ובשעת קריאת מגילת רות בירך ג' ברכות, "על מקרא מגילה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו", ונזכר שברכת "שעשה נסים" היא טעות, האם זה נחשב להפסק, וצריך לחזור ולברך ברכת "על מקרא מגילה"? תשובה: מסתבר כיון שיש מקום לטעות זו אין זה נחשב להיסח הדעת מברכת המגילה ולא נחשב הפסק (הגר"ח קניבסקי שליט"א, ועיי' משנ"ב סי' רע"א ס"ק ע"ח).